

Psycholinguistic Markers of Community Inmuration (for Example, the Analysis of Frequency Sounder Compounds in the Texts of the Ukrainian-Language Press in 1917)

Психолінгвістичні маркери інмутації суспільства (на прикладі аналізу сполук частотних звуколітер у текстах україномовної преси 1917 року)

Alexander Kholod
Doctor in Philology,
Professor

Олександр Холод
доктор філологічних наук,
професор

E-mail: akholod@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6851-0176>
ResearcherID: AAD-5598-2019

Vasily Stefanik Carpathian
National University,
Department of Journalism
✉ 57, Shevchenko Str.,
Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76000

Прикарпатського національного
університету імені Василя
Стефаника, кафедра журналістики
✉ вул. Шевченка, 57, Івано-
Франківськ, Україна, 76000

Original manuscript received July 18, 2019
Revised manuscript accepted February 15, 2020

ABSTRACT

The **problem** of the study is defined by the author as the lack of identification and description of psycholinguistic markers of the social inmuration in the texts of the Ukrainian-language press published in Ukraine in 1917. The **purpose** of the study was to search and describe the range, structure and functions of psycholinguistic instruments (sound letters) for manipulating the minds of readers as psycholinguistic markers of social inmuration in the Ukrainian-language press of the political crisis of 1917 in Ukraine.

The research methodology has become a system of methods that are appropriate, in the opinion of the author, to achieve the goal. Among the selected **methods** were those that fall into three groups: general scientific methods, theoretical methods and

practical methods. For the study, general scientific methods (analysis and synthesis, abstraction method, classification method), theoretical methods (hypothetical-deductive, axiomatic and statistical methods) were chosen. Among the practical research methods, the author chose the following: observation, description method, measurement method and associative experiment method. The author determined the selection of printed Ukrainian-language periodicals by the research methodology; search and description, as well as determining the range of psycholinguistic tools for manipulating an associative experiment aimed at determining the range of free associations of recipients in the perception of stimulus frequency 3-x-5-letter compounds.

In the **conclusions**, the author stated that during the political crisis of 1917 in the Ukrainian-language press in the newspaper publications of the first page of the twelve Ukrainian-language newspapers published in the territory of what was then Ukraine, markers of epistemic social inmutation were actively used, which served as psycholinguistic tools for manipulating the readers' minds.

Key words: inmutation, psycholinguistic markers, sound letters, manipulation tools.

Вступ

Актуальність нашого дослідження визначається рівнем проблеми ідентифікації й опису психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в текстах україномовної* преси, що видавалася в Україні 1917 року. Від часів обрання вдруге** (24 серпня 1991 року) Україною незалежного шляху розвитку дослідники досить часто зверталися до опису преси, яка виходила в політично кризовому 1917 році, але, за нашими даними, не здійснювали аналіз текстів преси на предмет пошуку в них психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства.

Огляд літератури й попередніх досліджень з обраної теми, а також суміжних проблематик дозволив нам визначити вузлові аспекти й особливості ідентифікації та опису психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в текстах україномовної преси 1917 року.

* Україномовною пресою 1917 року в нашому дослідженні називаються ті газети, журнали й друковані листки, що виходили на території України й у яких були надруковані матеріали українською мовою.

** Вперше Україна здійснила спробу вибороти незалежність 7 березня 1917 р., коли пройшли вибори керівного ядра Центральної Ради. У той день головою Української Центральної Ради був обраний відомий історик і громадський діяч М. Грушевський (Маньковська, 1997).

Конкретизуючи термін «психолінгвістичний», констатуємо, що в даному дослідженні він означає процеси, які пов'язані з породженням чи сприйняттям мовлення. Психолінгвістичний підхід до вивчення інмутації суспільства, що відображалася в текстах україномовної преси 1917 року, спирався на діяльнісний підхід у психології, провідниками якого були (Басов, 2007; Блонский, 2001; Выготский, 1934; Леонтьев, 2004; Рубинштейн, 1959). Пізніше психолінгвістичний підхід ґрунтується на культурно-історичній концепції Л.С. Виготського (Выготский, 1934) та його соратників й учнів. Виходячи з діялісного й культурно-історичного підходів, психолінгвістичним аспектом будемо вважати ті висновки, що спираються на ряд далі наведених тез.

1. Діяльність – це така одиниця вимірювання, у якій відображається синтез усіх процесів, властивих людині.

2. До складу сценарію діяльності входять мотив, мета, дії, операції, а також установки та результати діяльності.

3. Людська діяльність – це низка дій.

4. Діяльність є динамічною системою.

5. Різні діяльності слід класифікувати за різними ознаками (трудова, ігрова, пізнавальна діяльність).

6. Мовленнєва діяльність пронизує наскрізь будь-який вид психічної діяльності.

7. Мовленнєва діяльність у формі окремих мовленнєвих дій «обслуговує» всі види діяльності.

8. Мовленнєва діяльність є самоцінною, оскільки мотив, що збуджує її, не може бути задоволений жодним іншим видом психічної діяльності.

9. Мовлення – це сукупність окремих мовленнєвих дій.

10. Кожна мовленнєва дія має власну проміжну мету, але окремі мовленнєві дії виконують загальну мету всього акту діяльності.

11. Мовленнєва діяльність є частиною діяльності спілкування.

12. Усі психолінгвістичні події слід розглядати під кутом «діялісного фрейму».

Мовленнєва діяльність як акт, за пропозицією С. Рубінштейна, має чотири фази психічної діяльності: 1) мотивація, що призводить до інтенції та установки; 2) орієнтовні дії; 3) планування діяльності; 4) виконавча, чи фаза реалізації плану (Рубинштейн, 1959). За такою ж схемою, на думку Л. Виготського (Выготский,

1934) й О.М. Леонтьєва (Леонтьєв, 2004), слід аналізувати й мовленнєву діяльність.

Отже, опис психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в текстах україномовної преси 1917 року будемо здійснювати за психолінгвістичними одиницями, які детально описав О.О. Леонтьєв (Леонтьєв, 2003) у шести таких постулатах:

1) постулат перший: одиницею психолінгвістичного аналізу є елементарна мовленнєва дія і мовленнєва операція (у винятковому випадку – акт мовленнєвої діяльності);

2) постулат другий: вихідна мовленнєва подія характеризується діяльнісним фреймом (така подія повинна містити основні ознаки діяльності: 1) предметність діяльності, тобто спрямованість на вихід за межі внутрішніх психічних процесів; 2) цілеспрямованість діяльності; 3) її вмотивованість; 4) ієрархічна («вертикальна») організованість діяльності; 5) фазна («горизонтальна») організація діяльності);

3) постулат третій: мовленнєва діяльність організована за «евристичним принципом»;

4) постулат четвертий: психолінгвістична теорія повинна бути синтезом діяльнісного (процесуального) підходу й підходу, що враховує використання (відображення) планів та образів у такій діяльності;

5) постулат п'ятий: психолінгвістична теорія повинна враховувати принцип вірогіднісного прогнозування, за пропозицією Н. Бернштейна (1966, 1990) та І. Фейгенберга (1966);

6) постулат шостий: за О. Леонтьєвим процеси сприйняття мовлення активні, тому що вони частково відновлюють процеси породження мовлення (Леонтьєв, 2003).

Враховуючи особливості психолінгвістичний аспект досліджуваної нами проблеми відсутності знань щодо діапазону, структури й функцій психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні, ми визначили об'єкт і предмет дослідження.

Об'єктом дослідження було обрано психолінгвістичні інструменти маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі 1917 року в Україні. *Предметом дослідження* стала ідентифікація діапазону,

структури й функцій психолінгвістичних інструментів (звуколітер) маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні.

Мета дослідження полягала в пошуку й описі діапазону, структури й функцій психолінгвістичних інструментів (звуколітер) маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні.

Методи та методики дослідження

Методологією подальшого дослідження стала система методів, які доцільні, на наш погляд, для досягнення поставленої мети. Серед обраних методів були такі, що входили в три групи: загальнонаукові методи, теоретичні методи й практичні методи.

Для дослідження були обрані такі *загальнонаукові методи*:

1) *аналіз і синтез*, які допомогли нам відповідно спочатку розчленувати ціле (сукупність всіх можливих психолінгвістичних маркерів маніпуляції свідомістю читачів газет 1917 року в Україні) на його складники, наприклад, фонетичні, або звуколітерні (Журавлев, 1991), а потім з'єднати раніше виділені частини предмета дослідження в єдине ціле, що вивчалось (наприклад, психолінгвістичні маркери);

2) *метод абстрагування* як відволікання від ряду властивостей і відносин досліджуваного явища й зосередження на властивостях і відносинах, які цікавили нас у дослідженні (наприклад, в одному випадку ми відволікли свою увагу від політичної заангажованості україномовних періодичних видань 1917 року й зосередилися на тих психолінгвістичних маркерах, які здатні були довести висунуте передбачення; в іншому випадку нам довелося відволіктися від дотримання суворої класифікації психолінгвістичних маркерів із метою встановлення їхньої кореляції з політичними орієнтаціями певних україномовних періодичних видань політично кризового 1917 року);

3) *метод класифікації*, завдяки якому ми розподілили досліджувані об'єкти на групи залежно від їхніх ознак і фіксування

закономірних зв'язків між групами в системі конкретної галузі знань (наприклад, після ідентифікації ознак психолінгвістичних одиниць, що фіксувалися в журналістських матеріалах, ми зіставили ключові ознаки й поєднали їх в окремі групи, які за критеріями ідентифікації одиниць аналізу наукової галузі «Соціальні комунікації» дозволяли нам утворити нові групи психолінгвістичних маркерів).

Із числа *теоретичних методів* ми обрали такі:

1) *гіпотетико-дедуктивний метод*, який дозволив нам сформулювати гіпотезу дослідження й завдяки індуктивно-дедуктивному способу мислення довести істинність висунутого передбачення;

2) *аксіоматичний метод* дослідження, що передбачав висування положень, які не потребують доведення, і виведення на їхній основі тез, що утворили аксіоматичну теорію (до таких положень ми віднесли, наприклад, твердження про те, що Українська революція відбулася в період від 1917 року до 1921 року;

3) *статистичний метод* як визначення середніх значень, що характеризують усю сукупність досліджуваних предметів (у своєму дослідженні ми зверталися до статистичних методів, наприклад, тоді, коли з'являлася необхідність встановлення конкретної кількості психолінгвістичних маркерів у певному журналістському матеріалі).

Серед практичних методів дослідження нами були обрані такі:

1) *спостереження* як цілеспрямоване й організоване сприйняття предметів і явищ (наприклад, ми цілеспрямовано й організовано сприймали журналістські матеріали україномовних газет, що видавалися на території України в політично кризовому 1917 році);

2) *метод опису* застосовували як фіксацію результатів згаданого спостереження;

3) *метод вимірювання* нам знадобився як процес порівняння отриманої в дослідженні величини з еталоном (наприклад, ідентифіковані нами психолінгвістичні маркери ми порівняли з тими, що були отримані від реципієнтів в асоціативному експерименті, вважаючи їх «еталонами» реакцій сучасних читачів газет);

4) *метод асоціативного експерименту*, який дозволив зафіксувати вільні асоціації реципієнтів на стимульні частотні 3-х–5-ти звуколітерні сполуки, що були попередньо ідентифіковані нами.

Методикою дослідження нами були визначені такі пошукові процедури:

1) відбір тих друкованих україномовних періодичних видань, що виходили на території України впродовж політично кризового 1917 року;

2) формулювання гіпотетичного визначення психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів україномовних періодичних видань 1917 року, що виходили на території тогочасної України;

3) формулювання визначення психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні;

4) пошук й опис, а також визначення діапазону психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні;

5) проведення асоціативного експерименту, спрямованого на визначення діапазону вільних асоціацій реципієнтів під час сприйняття стимульних частотних 3-х–5-тизвуколітерних сполук, попередньо ідентифікованих нами з текстів україномовних газет, що видавалися впродовж 1917 року на території України;

6) визначення структури й функцій психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні.

За *першою дослідницькою процедурою* нам необхідно здійснити відбір тих друкованих україномовних періодичних видань, що виходили на території України впродовж політично кризового 1917 року. До згаданих видань були віднесені 53 газетних видання, інформація про які була доступною для нас під час пошукового процесу.

Обґрунтування гіпотези дослідження

Згідно з другою дослідницькою процедурою нам необхідно здійснити формулювання гіпотетичного визначення психолінгвістичних інструментів (звуколітер) маніпуляції свідомістю читачів україномовних періодичних видань 1917 року, що виходили на території тогочасної України. Ми передбачили, що психолінгвістичні інструменти (звуколітери) маніпуляції свідомістю

читацької аудиторії в україномовних газетних виданнях 1917 року можна ідентифікувати на рівні фоносемантикону (вплив поєднання, сполук, звуколітер на формування образів у свідомості читачів). У такому випадку критерієм аналізу є показники співвідношення «поганих» (наприклад, ЖЗК, ЩРЦ, ЦРЖ, НГР, ДСТ) і «гарних» (наприклад, ЛЬК, ПЛЬ, ВСП, ЙСЬ, ВСЬ) сполук 3-х–5-ти звуколітер.

У якості припущення далі називаємо по два приклади гіпотетичних психолінгвістичних інструментів, які цілеспрямовано/ нецілеспрямовано з маніпулятивною метою застосовувалися дописувачами для здійснення впливу на свідомість читацької аудиторії. Гіпотетичний характер такі психолінгвістичні інструменти мають тому, що не можуть бути доведені експериментальним шляхом, оскільки від року виходу у світ (1917) газетних видань до теперішнього часу минуло більше століття. До того ж, за епістемним принципом аналізу процесів сприйняття й впливу газетних матеріалів на читацьку аудиторію слід враховувати систему знань конкретної історичної епохи, що сьогодні не є достовірним, оскільки наукові монографії фахівців-істориків зазнали значний вплив із боку панівної ідеології, що змінювалася за минуле століття декілька разів. Отже, разом з ідеологією підлягали змінам і кути висвітлення проблемних моментів в описі історичних фактів. Саме тому в подальшому дослідженні ми будемо спиратися на власний дослідницький досвід (див.: Холод, 2004) ідентифікації психолінгвістичних інструментів (зокрема, звуколітер) маніпуляції свідомістю аудиторії.

Гіпотеза дослідження

Спираючись на обґрунтування гіпотези, ми сформулювали її таким чином: у текстах сторінки 1 дванадцяти україномовних періодичних видань 1917 року, що виходили впродовж року на території тогочасної України, було застосовано психолінгвістичні інструменти (звуколітери) маніпуляції свідомістю читачів у формі так званих «гарних» і «поганих» сполук 3-х–5-ти звуколітер (Журавлев, 1991). Було передбачено, що згадані психолінгвістичні інструменти мали свій діапазон, структуру й виконували певні функції та можуть розглядатися як маркери інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні.

До критеріїв відбору дослідницького матеріалу ми віднесли такі:

1) аналізу підлягають журналістські матеріали першої сторінки 12-ти газетних видань 1917 року (із кожного видання аналізується одна перша сторінка);

2) за політичною орієнтацією для аналізу обираються органи друку різних політичних суб'єктів: Партія Соціалістів-Революціонерів незалежних, Генеральний Секретаріат УНР, Українська Центральна Рада, Українська партія Соціалістів-Революціонерів, Петроградського комітету Української Соціал-Демократичної робітничої партії, Українська селянська спілка, Українська соціал-демократична робітничка партія; а також – органу друку неполітичних суб'єктів: селян, Головної Української Студентської Ради в Києві;

3) із метою дотримання об'єктивності для аналізу першої сторінки за методом випадкових чисел були обрані 12 газет за 12 місяців 1917 року.

Враховуючи перелічені критерії, нами було обрано такі газетні видання:

1) **«Боротьба»** (орган Центрального Комітету Української Партії Соціалістів-Революціонерів), № 2 від 8 травня 1917 року, с. 1 (Боротьба, 2019);

2) **«Вістник Генерального Секретаріату Української Народньої Республіки»** – газета, офіційний орган Генерального Секретаріату УНР. Виходив у Києві з листопада 1917 до початку 1918 замість «Вістей з Української Центральної Ради». Друкував акти Генерального Секретаріату та інших державних органів. У січні 1918 став називатися «Вістником Ради Народних Міністрів Української Народньої Республіки» (Вістник генерального секретаріату Української Народньої Республіки, 2019);

3) **«Вістник Української Центральної Ради у Києві»** – «офіційний друкований орган Генерального Секретаріату Української Центральної Ради. Був продовженням журналу «Вісті з Української Центральної Ради». Видавався в Києві з листопада 1917 року. До кінця 1917 вийшло 8 чисел. Виходив до травня 1918. Кілька разів змінювалася назва – спочатку на «Вістник Генерального Секретаріату УНР», потім – «Вістник Ради Народних Міністрів УНР». Друкував матеріали державно-урядового характеру. Під час Української Держави видання продовжувалося під назвою

«Державний вістник»» (Вістник Української Центральної Ради у Києві, 2019);

4) «**Конфедераліст**» (створена 09.12.1917) № 4 від 09.12.1917 року. Автори: Масєвський А. Організація-видавник: Партія Соціалістів-Револуціонерів незалежних. Дата створення: 09.12.1917. Місце створення: Київ (Конфедераліст, 2019);

5) «**Наше життя**» № 1, 21 березоля (березня) 1917 року. «Орган Петроградського комітету Української Соціал-Демократичної робітничої партії» (Наше життя, 2019);

6) «**Рідне слово**» – «тижневик, заснований Синьожупанниками 1917 року у Білій Підляській, з грудня 1918 до лютого 1919 виходив у Береста. Редактори – М. Соловійчук (Терешко) і А. Савчук. Видавництво «Рідне слово» видало Календар Української Громади у Білій Підляській на 1918 р. та популярні книжечки» (Рідне слово, 2019);

7) «**Світова Зірниця**» – «тижневик (у 1913 двотижневик) для селян, виходив у Могилеві-Подільському (1906 – 07), у селі Пеньківці (1908–1911), у Києві (1912–13 і 1917) та у Кам'янці-Подільському (1920). Видавець і редактор – Й. Волошиновський. «Світова зірниця» багато уваги приділяла сільсько-господарським і кооперативним справам. [1906] року виходила ярижкою (Світова Зірниця, 2019);

8) «**Селянська Спілка**» – № 2–3 від 31 серпня 1917 р. «Автори: Янко О., Литвиненко М., Генс А. Організація-видавник: Губерніяльна Рада Селян Депутатів. Дата створення: 31.08.1917. Місце створення: Полтава» (Селянська Спілка, 2019);

9) «**Стерно**» – № 1 24 березня 1917 р. (Орган Головної Української Студентської Ради в Києві) (Стерно, 2019);

10) «**Українська республіка**» – «Автори: Богацький П. Організація-видавник: невідомо. Дата створення: 15.10.1917. Місце створення: Київ» (Українська республіка, 2019);

11) «**Український Голос**» – № 25 від 30.08.1917 року. «Автори: без автора. Організація-видавник: невідомо. Дата створення: 1917. Місце створення: без місця» (Український Голос, 2019);

12) «**Хвиля України**» – № 2 від 1917 року. «Автори: без автора. Організація-видавник: Електро-друкарня М.І. Біляєва. Дата створення: 1917. Місце створення: Хабаровськ» (Хвиля України, 2019).

Третя дослідницька процедура передбачала формулювання визначення психолінгвістичних маркерів (звуколітер) інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні. Ми сформулювали таку дефініцію в робочому порядку: маркерами інмутації суспільства в україномовній пресі аналізованого року слід вважати вказівники змін моделей поведінки суспільства на гірше. Такі вказівники (маркери) можуть бути різних видів і форм (вербальні, невербальні). До вербальних психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в пресі ми віднесли фонетичні, лексичні, синтаксичні, текстові. До невербальних – особливості локалізації текстів, світлини, геральдичні зображення, графічну розмітку сторінки.

Результати та дискусії

За четвертою дослідницькою процедурою далі ми здійснюємо пошук й опис, а також визначення діапазону психолінгвістичних інструментів (звуколітер) маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні.

Із вказаною метою ми здійснили асоціативний психолінгвістичний експеримент, результати якого зафіксовані в електронній програмі «Опитування», що функціонує на електронному ресурсі <https://docs.google.com/forms>.

За дослідницькою процедурою ми сформували бланк експерименту у двох формах: для анонімного електронного опитування (див. бланк на електронному ресурсі <https://docs.google.com/forms>) та у формі бланку-таблиці (для адресної розсилки листами завдяки електронній пошті на електронному ресурсі <https://mail.ukr.net>). В експерименті взяли участь 66 осіб віком від 15 до 80 років мешканців України (різних міст і селищ, фіксація яких не відбувалася за умовами експерименту). Експеримент здійснювався завдяки адресній розсилці 425 особам двома шляхами:

- 245 користувачам соціальної мережі «Фейсбук»;
- 180 адресатам електронної пошти <https://mail.ukr.net>.

На наш дослідницький запит, здійснений у соціальній мережі «Фейсбук», відповіді надіслали 59 добровільних досліджуваних

і лише 7 адресатів електронної пошти <https://mail.ukr.net>. Таким чином, у нашому асоціативному експерименті у формі опитування взяли участь 66 добровільних досліджуваних.

Аналіз отриманих результатів дозволив нам зафіксувати певні особливості, які ми виклали в декількох пунктах.

1. За віковими категоріями досліджувані розподілилися таким чином:

– 15–22 – 20,3%;	– 46–55 – 13,6%;
– 23–33 – 25,4%;	– 56–65 – 5,1%;
– 34–45 – 32,3%;	– 66–80 – 3,4%.

Отже, досліджуваних віком від 15 до 55 років була зафіксована більшість, що дорівнює 91,5%, від 56 років до 80 років – 8,5%. Іншими словами, ми зафіксували результати жінок не пенсійного віку (15–55 років), а чоловіків – за 5 років до виходу на заслужений відпочинок (15–55 років).

2. Нами було встановлено, що в асоціативному експерименті зі 100% брали участь такі категорії респондентів: виконавці (із вищою освітою – 67,8%), керівники первинної ланки (від 5 до 15 підлеглих) – 10,2%, допоміжні працівники (без вищої освіти) – 8,5% та по 1,7% такі 8 категорій респондентів: керівник середньої ланки (від 15 до 50 підлеглих), керівник високої ланки (від 50 до 150 підлеглих), керівник найвищої ланки (від 150 і більше підлеглих), допоміжний працівник (із вищою освітою), науковий співробітник, «університетський викладач», «викладач вишу та керівник НУО», «студент(-ка)». Отже, більшість респондентів склали досліджувані, які мають вищу освіту – 91,5%.

3. Оскільки ми здійснювали пошук психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів (звуколітер) інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні, остільки зазначимо, що, на нашу думку (див. результати наших попередніх досліджень, а саме: Холод, 2004: 171–176), тексти, які негативно впливають на читачів, містять так звані «погані» звуколітери (термін О. Журавльова в оригіналі записується російською мовою як «звукобуквы»; (див.: Журавлёв, 1991) на кшталт [ЦТВ], [СТР], [ДЪМ], [ЙШЛ], [ГЖР], [НСТВ], [ВСЬК], [ДКР] та ін. Під «поганими», або «неприємними» ми маємо на увазі ті сполучення літер, які читаються, що викликають неприємні асоціації або спогади в читачів (слухачів). Відповідно

«приємні» звуколітери (наприклад, [ЛЬК], [ЙСЬК], [ЗЬК], [ЛЬН], [ТЬС], [СТЬ], [РЬК], [СТВ] та ін.) навпаки асоціюються в читачів із приємними, добрими й хорошими спогадами, отже, тексти, що містять такі сполучення, також сприймаються як добрі. У цьому плані варто пригадати результати дослідження (Белянин, 2000), у якому автор запропонував ідентифікувати «світлі» й «темні», «красиві», «веселі», «складні» та ін. тексти в художній літературі.

4. Спираючись на результати попередніх досліджень, ми здійснили аналіз 12 текстів, які були опубліковані в україномовних газетах і видані впродовж 1917 року на тій території, яка тепер належить Україні. Аналіз отриманих даних дозволив нам виокремити найчастотніші сполучення звуколітер, що були вжиті в текстах, опублікованих на першій сторінці 12-ти газет. Таким чином ми ідентифікували 12 найвищих показників частотності по кожній газеті, що склало діапазон від 4,9% до 17,8%. До числа частотних потрапило 31 сполучення звуколітер (див. далі):

ТЬС (ТЬС'), ЛЬН,	ЛЬШ, ДНЬ, ЦТВ,	ЛЬСТВ, РЬК, РСЬК,
НТР, ТЬБ (ТЬ Б),	ВСЬК, НСТВ, СТЬ,	ТЬК (ТЬ К), ДСТ,
ЗЬК, ЙШЛ (Й ШЛ),	ЛЬК, ТЬ Н, ДСЬК,	СПР, Х СТ, СЬН,
НСЬК, ЙСЬК, НГР,	ДКР (Д КР), СТВ,	СТР, ДПЛ, ДЬМ.

5. Перелічені сполучення звуколітер були оформлені у вигляді бланку й розміщені на електронному ресурсі <https://docs.google.com/forms>, про що інформація була повідомлена конкретним адресатам. Окрім такого способу проведення вимірювання ми також надіслали завдання у вигляді таблиці завдяки електронному ресурсу <https://mail.ukr.net> на конкретні адреси респондентів. До учасників експерименту ми звернулися з таким текстом та інструкцією:

ОПИС ТАБЛИЦІ

1. Після слів «Бланк експерименту» є три рядки: «Вік досліджуваних», «Вид занять», «Спеціальність», прошу заповнити їх.

2. Далі подана таблиця, що складається з двох частин («Частина 1» і «Частина 2»). У таблиці є 4 рядки. У другому рядку вгорі вписано сполучення (наприклад, «ТЬС», «ЛЬН», «НТР» тощо), у третьому рядку вгорі подано номери сполучень.

ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ ДОСЛІДЖУВАНИХ

Прошу ознайомитися з поданими сполученнями й, не розмірковуючи, уписати в четвертому (порожньому) рядку одну з літер: «Г», що означатиме «гарне сполучення», або «П», яке означатиме «погане сполучення, або «НЗ», що розшифровується як «не знаю».

6. Після обробки й інтерпретації отриманих даних ми дійшли висновків про те, що серед частотних (40,0% і більше) *гарних (Г)* і *поганих (П)* респондентами були визначені конкретні звуколітери.

7. Оскільки «гарних» для респондентів виявилось 30 звуколітер, ми звернули увагу на найчастотніші з них (із показниками від 70,0% до 100%). Таких виявилось 13 (див. далі):

СПОЛУЧЕННЯ ГАРНИХ ЗВУКОЛІТЕР

- 7.1 ЛЬН, ИСЬК – по 100% кожне сполучення;
- 7.2 СТЬ, ЙШЛ, ЛЬК – по 85,7% кожне сполучення;
- 7.3 СТВ, ЛЬСТВ, РЬК,
СПР, ЗЬК,
- 7.4 СТР, ЛЬЩ, ТЬС – по 71,4% кожне сполучення.

8. Загальна кількість частотних (від 40,0% і більше) «поганих» для респондентів сполучень звуколітер склала 14.

9. Оскільки до статусу найчастотніших нами було віднесено лише ті, які мали показники від 70,0% до 100%, до таких потрапили лише 6 (див. далі):

СПОЛУЧЕННЯ ПОГАНИХ ЗВУКОЛІТЕР

- 9.1 НГР – 85,7%;
- 9.2 ДКР, ЦТВ, ДСТ,
ХСТ, ДПЛ – по 71,4% кожне сполучення.

Усі високочастотні як «гарні», так і «погані» сполучення звуколітер, показник частотності яких має діапазон від 70,0% до 100%, ми в робочому порядку будемо вважати такими, завдяки яким автори несвідомо маркували свої журналістські тексти. Звідси випливає висновок про те, що ті журналістські тексти, які мали у своєму складі найчастотніші (від 70,0% до 100%) сполучення звуколітер, можуть вважатися за своїми смислами відповідно або «гарними», або «поганими» для сучасних реципієнтів-читачів. Зробимо зауваження: наше припущення щодо того, що сучасні (2019 року) реципієнти-читачі не адекватно (у порівнянні з реципієнтами-читачами 1917 року) сприймали смисли звуколітер, якими були насичені журналістські тексти того часу, не може вважатися ні доведеним, ні спростованим із декількох причин.

Причини, що зробили отримані результати як такі, що не можуть вважатися релевантними, або як такі, що не можна вважати кореляційними, оскільки їх порівняння слід вважати науково неетичними й некоректними, ми назвали нерелевантними

причинами. Ті фактори, які свідчили про подібність політичних і суспільних умов існування українського суспільства між 1917 роком і 2019 роком, ми вважали такими, що стимулювали появу причин, які можна вважати релевантними.

Далі ми подаємо перелік нерелевантних і релевантних причин. Зауважимо, що саме останні, релевантні причини, дозволили нам вважати припустимим здійснення дослідження, результати якого ми описуємо.

Причини нерелевантності

По-перше, політичний і суспільний дискурс 1917 року й аналогічний дискурс 2019 років повністю не співпадали, оскільки наш асоціативний експеримент проводився в період за 3 місяці після виборів Президента України (2019, коли до влади прийшов В. Зеленський) і за місяць після виборів до Верховної Ради України, результати яких повністю змінили політичний малюнок України.

По-друге, слід врахувати епістеми досліджуваних (від слова «епістема», що означає «рівень знань певної історичної епохи», або «культурно-пізнавальне апріорі, що складає умови можливості форм культури й конкретних форм знань певної історичної епохи, причому її основу складають приховані структури, що визначають спосіб упорядкування «речей» у «словах» і які виявляються в системі синхронічних ізоморфізмів культурних феноменів» (Визгин, 2001)). Якщо епістема читачів газет 1917 року спиралася на невеликий багаж політичних і суспільних знань, то епістема читачів 2019 року зумовлена майже відсутністю паперових газет, які замінили їх електронні версії, інтерфейси новинних сайтів тощо.

Причини можливої релевантності.

По-перше, впродовж неспокійного в політичному плані 1917 року в Україні відбувалися різкі зміни (влади, суспільного устрою, культурного життя), які мотивувалися стрімким перебігом подій: лютнева революція, зречення престолу Миколою II, семимісячна (від лютого до жовтня) діяльність Тимчасового Уряду, створенням нової країни – Української Народної Республіки (УНР). У 2019 році впродовж року також відбулися зміни у владі й світогляді людей, оскільки стара влада не дала країні того, що очікували люди, а нова влада пообіцяла здійснити кардинальні зміни в суспільному та політичному ужитті країни. У 1917 році вже четвертий рік ішла війна Російської імперії з Німеччиною,

яка почалася 1914 року. У 2019 році вже шостий рік відбувалися з юридичного боку незрозумілі бойові дії на Сході України, які в народі назвали «війною Росії з Україною», що почалася 2014 року. В обох випадках (і 1917 року, і 2019 року) суспільство вже втомилося від фізичних і матеріальних втрат і хотіло миру. Загальний суспільний настрій 1917 і 2019 років був формально подібний, що дало нам право проводити дослідницькі паралелі й здійснити асоціативний експеримент щодо встановлення ступеня оцінки журналістських текстів за шкалою «гарний – поганий».

По-друге, не звертаючи уваги на те, що епістема читачів паперових газет 1917 року суттєво відрізняється від епістеми читачів паперових й електронних газет 2019 року, закономірності сприйняття новин, що повідомлялися у виданнях газет та їхніх електронних варіантах, збігаються в декількох моментах. Ідеться про два моменти.

1. *Момент перший*: високий рівень довіри реципієнтів як у 1917 році до друкованого слова в газеті про політичні зміни в державі*, так і в 2019 році – до друкованого слова в електронних виданнях газетного типу й варіантах паперових видань (газет), на сторінках яких висвітлювалися новини очікуваних народом

* Далі подаємо скорочений перелік політичних подій, що відбувалися в Україні впродовж 1917 року й які активно висвітлювалися в українських газетах (неочікувана народом інформація у вечірніх київських газетах від 3 березня 1917 року про те, що влада в Петрограді належить Тимчасовому уряду; створення 4 березня Української Центральної Ради; знесення 15 березня пам'ятника П. Столипіну; Всеукраїнський національний з'їзд, що відбувся 6–8 квітня; Перший Всеукраїнський військовий з'їзд – 5–8 травня; Урядове повідомлення про початок будівництва автономного ладу в Україні; Перший Універсал (проголошення автономії в складі Росії) – 10 червня; Другий Універсал (відмова від автономії України до рішення Всеросійських установчих зборів) – 3 липня; невдале повстання «полуботківців» – 5 липня; озброєна провокація донських козаків та кірасирського полку в Києві проти військових полку ім. Б. Хмельницького – 26 липня; відкидання Тимчасовим урядом Росії Статуту Генерального секретаріату України – 4 серпня; III Всеукраїнський військовий з'їзд (пропозиція створення Української Демократичної Республіки, або УНР) – 20 жовтня; українізація 34-го й 6-го армійських корпусів – серпень–вересень; більшовицьке повстання в Києві – 26 жовтня; Третій Універсал (проголошення Української Народної Республіки) – 7 листопада; створення Українського фронту Чинної армії УНР – 23 листопада; початок участі української делегації в мирних переговорах у м. Брест – 1 грудня; збройний конфлікт між червоногвардійцями, військовими моряками й гайдамаками в м. Одеса – 30 листопада – 1 грудня; Всеукраїнський з'їзд Рад – 4 грудня; альтернативний київському I Всеукраїнський з'їзд Рад у м. Харкові (проголошення Української Народної Республіки робітничих, сільських, солдатських і козацьких депутатів) – 11–12 грудня (Нариси історії української революції 1917–1921 років, 2011; Савченко, 2006).

політичних змін (PR-кампанія до і під час виборів Президента України в період від 31 грудня 2018 до 21 квітня; PR-кампанія до і під час позачергових виборів до Верховної Ради України в період від 19 червня до 21 липня; під час перших тижнів роботи новообраного парламенту України в період від 29 серпня до кінця року);

2. *Момент другий:* відомо, що будь-які новини, зокрема й політичного доленосного для країни характеру, завжди сприймаються й розповсюджуються миттєво, незалежно від того, чи вони відповідають істині, чи не відповідають. Причому особливість сприйняття політичних важливих новин у перші години їхньої появи не піддаються сумніву, навіть не зважаючи на циркулювання в інформаційному просторі новин фейкового (від англійського «fake», що означає «підробка, фальсифікація») спрямування. Отже, саме така особливість сприйняття політичних важливих новин дозволила нам вважати доцільним здійснення практичного версифікаційного дослідження у вигляді асоціативного експерименту.

Гіпотеза.

Перелічені й стисло описані два моменти подібності читачького сприйняття політичних новин в газетах та їхніх електронних варіантах дали нам право висунути *дослідницьку гіпотезу* про те, що сприйняття журналістських текстів, які мають у своєму складі високочастотні сполучення «гарних» і «поганих» звуколітер, дозволить встановити рівень сприйняття сучасними читачами текстів 1917 року. Крім того, результатами асоціативного експерименту ми мали намір ідентифікувати конкретні маркери епістемної інмутації суспільства, експліковані психолінгвістичними інструментами маніпуляції свідомістю читачів в україномовній пресі політично кризового 1917 року. Маємо зазначити, що маніпулятивними інструментами ми називаємо високочастотні «гарні» і «погані» звуколітери, характер яких було виявлено в експериментальному порядку.

Вважаємо необхідним уточнити інформацію щодо характеру інструментів, які ми назвали маніпулятивними. Як відомо (наприклад, Баукин, 2007; Доценко, 1997; Aglietta, Reberieux & Babiak, 1996, 2000; Crawford, 2007; Hofer, 1989; Stern, 2008), маніпуляція ідентифікується під час спроб однієї особи змінити поведінку іншої (Доценко, 1997). У нашому дослідженні неможливо зафіксувати таку зміну з очевидних причин часового проміжку між нами як дослідниками й читачами як досліджуваними

реципієнтами. Саме тому ми звернулися в гіпотетичному плані до реципієнтів-читачів сьогодення, тобто 2019 року. Наше прагнення спиралося на гіпотезу про те, що закономірності сприйняття газетних текстів та сполук звуколітер кардинально не змінилися за 102 роки, які пройшли від часу появи в друці аналізованих журналістських текстів.

Оскільки факт маніпуляції можна зафіксувати лише практичним шляхом, як згадувалося раніше, ми застосували оригінальну методика (практичну дослідницьку процедуру). Суть методики полягала в тому, що ми, маючи результати асоціативного експерименту щодо визначення досліджуваними смакового характеру («гарне», «погане») сполучення звуколітер, співвіднесли їхню кількість у кожному з 12 аналізованих газетних текстів і підраховали їхній кількісний склад. Результати такого співвіднесення було відбито в таблицях.

Після аналізу інтерпретованих нами даних з'явилася необхідність додавання нового критерію аналізу, а саме – виявлення психосемантичних психолінгвістичних маркерів-концептів, які в одному-двох словах означають загальний емоційний настрій і зміст журналістського тексту. Згадана інтерпретаційна дослідницька процедура дозволила виявити 24 таких психолінгвістичних маркерів-концептів (перелік подано за абеткою):

1. Вияв терпіння	13. Піднесення
2. Віра	14. Позитивні наміри
3. Декларування	15. Пояснення
4. Зазиви (загальні)	16. Прохання
5. Зазиви (навчатися грамоті)	17. Радість
6. Зазиви (до справедливості)	18. Рішучість
7. Застереження	19. Скарги
8. Критика	20. Співчуття
9. Надія	21. Сум
10. Незгода	22. Сумніви щодо ролі інтелігенції
11. Обговорення перспектив	23. Тлумачення
12. Обурення	24. Упевненість

У робочому порядку кожному маркеру-концепту було надано коефіцієнт, який вимірює ступінь прояву семантики маркеру за шкалою семантичного диференціалу (Osgood, 1952): «дуже позитивний (+3) – позитивний (+2) – менш позитивний (+1) – нейтральний (0) – менш негативний (-1) – негативний (-2) – дуже негативний (-3)» (рис. 1).

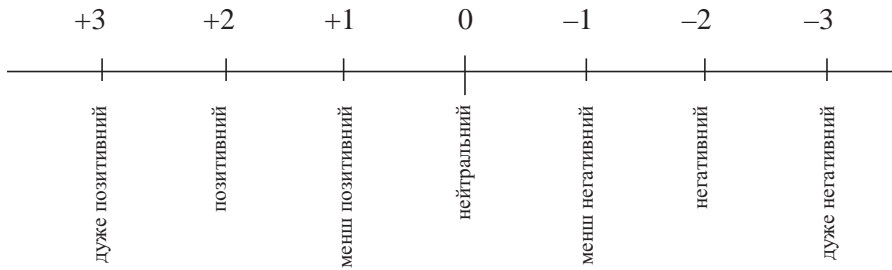

Рис. 1. Ступінь прояву семантики маркеру за шкалою семантичного диференціалу Ч. Осгуда (Osgood, 1952)

Після присвоєння суб'єктивного коефіцієнту кожному маркеру-концепту ми проаналізували коефіцієнти, що відповідали маркерам-концептам і виявили певну кореляцію між згаданими показниками й аналізованими журналістськими текстами. Інтерпретація одержаних даних дозволила нам сформуванати такі три групи психолінгвістичних маркерів-концептів із вказуванням коефіцієнту, наданому нами за школою СД (Osgood, 1952).

Група 1 (негативні маркери-концепти)

1. Обурення	-3
2. Критика	-2
3. Незгода	-2
4. Скарги	-2
5. Сум	-2
6. Вияв терпіння	-1
7. Застереження	-1
8. Сумніви щодо ролі інтелігенції	-1
Разом	8/33,3%

Група 2 (позитивні маркери-концепти)

1. Надія	+3
2. Радість	+3
3. Віра	+3
4. Зазиви (навчатися грамоті)	+3
5. Зазиви (до справедливості)	+3
6. Піднесення	+2
7. Позитивні наміри	+2
8. Рішучість	+2
9. Упевненість	+2
10. Обговорення перспектив	+1

11. Співчуття	+1
Разом	11/45,8%

Група 3 (нейтральні маркери-концепти)

1. Декларування	0
2. Зазиви (загальні)	0
3. Пояснення	0
4. Прохання	0
5. Тлумачення	0
Разом	5/20,8%
РАЗОМ	- 24/100%

Перенесення здійсненої суб'єктивної оцінки психолінгвістичних маркерів-концептів дозволило нам доповнити показники, що потягло за собою об'єктивну необхідність складання додаткової таблиці. У ній ми здійснили порівняння показників коефіцієнтів-психолінгвістичних маркерів за шкалою СД й показників оцінки реципієнтів асоціативного експерименту за критеріями «гарна сполука звуколітер (+)», «погана сполука звуколітер (-)» і «не знаю, або нейтральна сполука звуколітер («0»)». Співвіднесення показників, отриманих від реципієнтів в асоціативному експерименті, із показниками суб'єктивної оцінки за шкалою СД здійснювалося шляхом ділення показників «Різниця-1», на показники «Різниця-2. Крім порівняння згаданих показників метод аналогії застосовувався також і до «гарних» («+») і «поганих» («-»), а також «нейтральних» («0») показників. Зазначимо також, що після отримання відносних показників з'явилася об'єктивна необхідність деталізації тих історичних подій, що відбувалися напередодні й в день виходу газет із друку. Таким чином ми деталізували колонку «Дата виходу газети й характеристики дня за даними істориків». Після аналізу показників, що було отримано за результатами дослідницьких інтерпретаційних процедур, ми зафіксували конкретні тенденції й особливості, які викладаємо далі.

1. Політичні події 1917 року, що пов'язані з піднесенням національної самосвідомості українців, а також із їхньою активізацією в боротьбі за незалежність (створення УНР), стимулювали піднесення настроїв журналістського контенту, опублікованого на с. 1 дванадцяти газет, що вийшли з друку впродовж 1917 року й були органами різних політичних суб'єктів України. Наприклад, нами зафіксовані високі (від 20,4% до

46,05%) показники оцінки реципієнтів асоціативного експерименту за критеріями «гарна(+)/погана(-)/не знаю(0)» у порівнянні з негативними показниками (від 0% до «-6,0%», крім негативного показника «-26,7%», який пояснюємо впливом на українських дописувачів новини про заколот генерала Корнілова в Росії, що відбувся напередодні). Найвищим (46,05%) показником частотності вживання позитивних («гарних») звуколітер на перших сторінках дванадцяти україномовних газет 1917 року, що вийшли в Україні, став той, який був зафіксований в газеті «Боротьба» (від 8 травня 1917 року), що, на наш погляд, пояснюється визначною подією – «6–8 (19–21) квітня в Києві пройшов Всеукраїнський національний з'їзд, на якому були присутні близько 900 депутатів від різних українських політичних, громадських, культурно-освітніх та професійних організацій. На з'їзді депутати обговорили різні аспекти національно-територіальної автономії України, прийняли рішення про створення крайової влади й вироблення проекту автономного статуту України, обрали 118 членів Української Центральної Ради, у тому числі М. Грушевського – головою УЦР, В. Винниченка і С. Єфремова – заступниками голови» (Солдатенко, 1999: 146). Отже, у факті кореляції показників частотності вживання «приємних» звуколітер, з одного боку, й свідчень істориків про суспільно-політичні події, що передували виходу номеру газети у світ, ми вбачаємо фіксацію психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів. Зазначена тенденція відбилася у контенті с. 1 усіх дванадцяти аналізованих нами україномовних газет за 1917 рік, що вийшли з друку на території України.

2. Контент перших сторінок дванадцяти газет, що виходили впродовж 1917 року в Україні дозволив також зафіксувати чітку тенденцію до збільшення частотності вживання негативно забарвлених («поганих») звуколітер. Наприклад, нами зафіксовано високий («-26,7%») показник вживання таких негативних звуколітер у матеріалах с. 1 газети «Селянська Спілка» (Селянська Спілка, 2019), що вийшов із друку 31 серпня 1917 року. Такий факт ми пояснюємо двома ключовими подіями, а саме – «16 липня – на урочистому засіданні Генерального Секретаріату в Педагогічному музеї глава уряду Володимир Винниченко виголосив ухвалений Центральною радою Другий Універсал, що зафіксував домовленості між Центральною Радою та Тимчасовим урядом (після отримання

телеграми Тимчасового уряду Росії) про визнання права України на автономію, а УЦР та Генеральний секретаріат – органами державної влади в Україні. В той же час Центральна Рада змушена була погодитися на те, що остаточно питання про форму автономії буде вирішено Всеросійськими Установчими зборами, та визнати, що Україна не претендує на повну державну незалежність» (1917 в Україні). Також важливою впливовою подією слід вважати те, що 17 липня відбувся «початок збройного виступу вояків Другого українського козачого полку імені гетьмана Павла Полуботка та членів Українського військового клубу імені Полуботка з метою проголошення незалежності України через нерішучу національну та військову політику Української Центральної Ради. У виступі взяло участь близько 10 тисяч військових, яких підтримала більшість киян. Завдяки злагодженим та скоординованим діям Центральної Ради та керівництва Київського військового округу (КВО), виступ було придушено, а його учасників вислано на фронт» (1917 в Україні). Таким чином, і в цьому випадку (наявність високих показників частотності вживання «поганих» сполук звуколітер у текстах с. 1 дванадцяти україномовних газет 1917 року, що вийшли на теренах України) ми підтвердили фіксацію психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів.

3. Вважаємо доцільним занотувати те, що україномовна преса в політичній кризі 1917 року мала притаманні їй маркери епістемної інмутації суспільства, оскільки факт інмутації (зміни моделей поведінки суспільства на гірше) ми вбачаємо в досить емоційно заангажованій презентації ставлення авторів журналістських матеріалів до описуваних подій.

Висновки

На початку дослідження нами була висунута гіпотеза про те, що в текстах сторінки 1 дванадцяти україномовних періодичних видань, що виходили впродовж 1917 року на території тогочасної України, авторами-дописувачами було застосовано психолінгвістичні інструменти маніпуляції свідомістю читачів у формі так званих «гарних» і «поганих» сполук 3-х–5-ти звуколітер. Було передбачено, що згадані психолінгвістичні інструменти мали свій діапазон,

структуру й виконували певні функції та можуть розглядатися як маркери інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні. Висунута гіпотеза була доведена.

Зокрема, за результатами здійсненого психолінгвістичного дослідження нами було встановлено таке:

1) у газетних текстах, опублікованих на с. 1 відібраних нами дванадцяти україномовних видань, що виходили на території тогочасної України впродовж 1917 року, дійсно, авторами-дописувачами вживалися частотні (ступінь частого вживання вимірювався у діапазоні від 70,0% до 100% випадків) сполуки 3-х–5-ти звуколітер;

2) таких частотних сполук нами ідентифіковано в кількості 31;

3) серед згаданих у п. 2) частотних сполук звуколітер завдяки асоціативному експериментові було виявлено й описано три групи, а саме: «гарні» звуколітери, «погані» і неідентифіковані сполуки з оцінкою «не знаю»;

4) серед «гарних» частотних сполук звуколітер опинилися такі ЛЬН, ИСЬК (по 100% кожне сполучення); СТЬ, ЙШЛ, ЛЬК (по 85,7% кожне сполучення); СТВ, ЛЬСТВ, РЬК, СПР, ЗЬК, СТР, ЛЬШ, ТЬС (по 71,4% кожне сполучення); до «поганих» частотних сполук звуколітер досліджувані віднесли такі частотні: НГР (85,7%); ДКР, ЦТВ, ДСТ, ХСТ, ДПЛ (по 71,4% кожне сполучення);

5) за результатами асоціативного експерименту було з'ясовано, що чіткого розподілу на лише «гарні» і лише «погані» сполуки звуколітер у реакціях досліджуваних не виявлено, оскільки для різних психотипів досліджуваних та їхніх природних і набутих статусів (вікових, статевих, соціальних тощо) притаманні різні суб'єктивні характеристики й критерії ідентифікації;

6) нами було встановлено факт кореляції між показниками, з одного боку, частотності вжитих у текстах «гарних» і «поганих» сполук звуколітер та, із другого боку, змістом тих історичних подій та фактів, про які повідомлялося в газетних матеріалах с. 1 дванадцяти україномовних видань, що виходили впродовж 1917 року на території тодішньої України;

7) згадана в п. 6) кореляція свідчить про те, що повідомлення про негативні для українців (не більшовиків) факти того часу, з одного боку, несвідомо відбивали настрої й емоційний стан авторів газетних матеріалів, із другого боку, цілеспрямовано насичувалися

«негативними» психолінгвістичними одиницями у вигляді частотних сполук «негативних» (або «позитивних») звуколітер із метою стимулювання потрібних соціальних настроїв революційно налаштованих свідомих українців;

8) на жаль, друге пояснення (про цілеспрямоване частотне вживання) слід вважати лише гіпотетичним, оскільки ми не мали можливості організувати й провести асоціативний експеримент у 1917 році, щоб здійснити достовірне вимірювання завдяки експерименту; таким чином, перше пояснення (про несвідоме маркування настрою й емоційного стану авторів газетних матеріалів) пропонується вважати основним як висновок здійсненого нами дослідження.

Таким чином, ми дійшли до загального висновку про те, що в україномовній пресі під час політичної кризи 1917 року в газетних публікаціях першої сторінки дванадцяти україномовних газет, що виходили на території тодішньої України, активно вживалися маркери епістемної інмутації суспільства й виконували функції психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в об'єктивній необхідності верифікації можливої кореляції між, з одного боку, показниками частотності сполук звуколітер, які фіксуються в текстах газет, і, з другого боку, ступенем їхньою політичною заангажованості як друкованих органів певних політичних суб'єктів, які виступали на політичній арені 1918 року на території тодішньої України.

Подяки

Під час реалізації свого дослідження ми зустріли передбачливість й уважне ставлення до наших прохань від працівників газетного відділу Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, за що ми щиро вдячні їм. Також нам було приємно працювати з архівними матеріалами й рідкими книгами, які люб'язно надавали працівники гуманітарної читальної зали НБУВ. Ми вдячні колегам-науковцям, нашим студентам, а також тим українцям, які відгукнулися на наше прохання взяти участь в асоціативному експерименті, що ми проводили на платформах електронних ресурсів «Google форми» і «Facebook». Особливу

вдячність висловлюємо професору Ганні Холод, яка із зацікавленням обговорювала з нами результати експерименту.

Окрему подяку висловлюємо нашим колегам по кафедрі журналістики (керівник – професор Ганна Марчук) і ректору Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника професору Ігореві Цепенді за створення творчої атмосфери й затишного наукового колективу, що допомагав здійснювати дослідження.

Література

- Баукин, А.В. (2007). Манипулирование сознанием: опыт социально-философского анализа. *Дисс. канд. филос. наук*. Москва.
- Басов, М.Я. (2007). Развитие человека как активного деятеля в окружающей его среде. Психологическое развитие. Е.В. Левченко (Отв. ред.), *Общие основы педологии* (3-е изд.). СПб., Алетейя.
- Белянин, В.П. (2000). *Основы психолінгвістической диагностики. Модели мира в литературе*. Москва: Тривола.
- Бернштейн, Н.А. (1966). *Очерки по физиологии движений и физиологии активности*. Москва.
- Бернштейн, Н.А. (1990). *Физиология движений и активность*. Москва: Наука.
- Блонский, П.П. (2001). *Память и мышление*. Санкт-Петербург: Питер.
- Визгин, В.О. (2001). Эпистема. В.С. Стёпина (Ред.), *Новая философская энциклопедия* (Т. 1–4). Москва: Мысль.
- Вісник Генерального Секретаріату України*. (2019). Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вісник_Генерального_Секретаріату_України
- Вісник генерального секретаріату Української Народньої Республіки*. (2019). Режим доступу: http://leksika.com.ua/14090108/legal/vistnik_generalnogo_sekretariatu_ukrayinskoyi_narodnoyi_respubliki
- Выготский, Л.С. (1934). *Мышление и речь*. Москва–Ленинград: Соцэргиз.
- Доценко, Е.Л. (1997). *Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита*. Москва: ЧеРо.
- Журавлев, А.П. (1991). *Звук и смысл* (2-е изд.). Москва: Просвещение.
- Конфедералистъ. (2019). *Електронний архів Українського визвольного руху*. Режим доступу: <http://avt.org.ua/index.php/key/5283/?a=1>
- Леонтьев, А.А. (2003). *Основы психолінгвістики*. Москва: Смысл; Санкт-Петербург: Лань.
- Леонтьев, А.Н. (2004). *Деятельность. Сознание. Личность*. Москва: Смысл.
- Маньковська, Р.В. (1997). Музейництво в Україні: питання теорії і практики (1917 – червень 1941 рр.). *Дис. канд. іст. наук*. Київ.
- Нариси історії української революції 1917–1921 років*. (2011). Київ.
- Наше життя. (2019). *Електронний архів Українського визвольного руху*. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Рідне_слово
- Рідне слово*. (2019). Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Рідне_слово
- Рубинштейн, С.Л. (1959). *Принципы и пути развития психологии*. Москва.

- Савченко, В.А. (2006). *Дванадцать войн за Украину*. Харьков: Фолио.
- Світова Зірниця. (2019). *Електронний архів Українського визвольного руху*. Режим доступу: <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21080/>
- Селянська Спілка. (2019). *Електронний архів Українського визвольного руху*. Режим доступу: <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21365/>
- Солдатенко, В.Ф. (1999). *Українська революція. Історичний нарис*. Київ.
- Стерно. (2019). *Електронний архів Українського визвольного руху*. Режим доступу: <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21372/>
- Український Голос. (2019). *Електронний архів Українського визвольного руху*. Режим доступу: <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21372/>
- Українська республіка. (2019). *Електронний архів Українського визвольного руху*. Режим доступу: <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21083/>
- Фейгенберг, И. (1966). Вероятностное прогнозирование и преднастройка к действиям. *Кибернетические аспекты интегральной деятельности мозга*. Москва.
- Хвиля України. (2019). *Електронний архів Українського визвольного руху*. Режим доступу: <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21370/>
- Холод, О.М. (2004). Текст як психолінгвістичний інструмент журналістів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. «Слов'янська філологія»*, 214–215, 171–176.
- Aglietta, M., Reberieux, A., & Babiak, P. (1996). Psychopathic manipulation in organizations: pawns, patrons and patsies. In A. Cook, A. Forth, J. Newman & R. Hare (Eds.), *International Perspectives and Psychopathy* (pp. 12–17). British Psychological Society, Leicester.
- Aglietta, M., Reberieux, A., & Babiak, P. (2000). Psychopathic manipulation at work. In C.B. Gacono, (Ed.), *The Clinical and Forensic Assessment of Psychopathy: Practitioner's Guide* (pp. 287–311). Erlbaum, Mahwah, NJ.
- Crawford, C. (2007). *The Politics of Life: 25 Rules for Survival in a Brutal and Manipulative World*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield.
- Hofer, P. (1989). The Role of Manipulation in the Antisocial Personality. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 33 (2), 91–101. <https://doi.org/10.1177/0306624X8903300202>
- Osgood, C.E. (1952). The nature and measurement of meaning. *Psychological Bulletin*, 49, 197–237. <https://doi.org/10.1037/h0055737>
- Stern, R. (2008). *The Gaslight Effects: How to Spot and Survive the Hidden Manipulation Others Use to Control Your Life*. Harmony.

References

- Baukyn, A.V. (2007). Manipulyrovanye soznanyem: opyt sotsyalno-fylosofskoho analiza [Manipulation of consciousness: the experience of socio-philosophical analysis]. *Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
- Basov, M.Ya. (2007). Razvitye cheloveka kak aktyvnogo deiatelia v okruzhaiushchei eho srede. Psykholohycheskoe razvitye [Human development as an active figure in his environment. Psychological development]. In E.V. Levchenko (Ed.), *Obshchye osnovy pedolohyy – General fundamentals of pedology* (3rd ed.). Sankt-Peterburg, Aleteiia [in Russian].

- Belianyn, V.P. (2000). *Osnovy psikholynhvystycheskoi dyahnostyky. Modely myra v lyterature [Fundamentals of psycholinguistic diagnosis. Models of the world in literature]*. Moscow: Tryvola [in Russian].
- Bernshtein, N.A. (1966). *Ocherky po fyzyolohyyi dvyzheniy y fyzyolohyyi aktyvnosti [Essays on the physiology of movements and the physiology of activity]*. Moscow [in Russian].
- Bernshtein, N.A. (1990). *Fyzyolohyia dvyzheniy y aktyvnost [Physiology of movements and activity]*. Moscow: Nauka [in Russian].
- Blonskiy, P.P. (2001). *Pamiat y myshlenye [Memory and Thinking]*. Sankt-Peterburg: Pyter [in Russian].
- Vyzghyn, V.O. (2001). Epystema [Epistema]. In V.S. Stopyna (Ed.), *Novaia fylosofskaiia entsyklopedyia – New Philosophical Encyclopedia* (Vols. 1–4). Moscow: Mysl [in Russian].
- Visnyk Heneralnoho Sekretariatu Ukrainy [Bulletin of the Secretary General of Ukraine]*. (2019). Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Visnyk_Heneralnoho_Sekretariatu_Ukrainy [in Ukrainian].
- Vistnyk heneralnoho sekretariatu Ukrainskoi Narodnoi Respubliki [Newsletter of the Secretary General of the Ukrainian People's Republic]*. (2019). Retrieved from http://leksika.com.ua/14090108/legal/vistnik_generalnogo_sekretariatu_ukrayinskoyi_narodnoyi_respubliki [in Ukrainian].
- Vyhotskiy, L.S. (1934). *Myshlenye y rech [Thinking and speech]*. Moscow–Lenynhrad: Sotsekhiz [in Russian].
- Dotsenko, E.L. (1997). *Psykhohohyia manypulyatsyy: fenomeny, mekhanyzmy y zashchyta [Psychology of manipulation: phenomena, mechanisms and protection]*. Moscow: CheRo [in Russian].
- Zhuravlev, A.P. (1991). *Zvuk y smysl [Sound and Smysl]* (2nd ed.). Moscow: Prosveshchenye [in Russian].
- Konfederalyst [Confederalist]. (2019). *Elektronnyi arkhiv Ukrainskoho vyzvolnoho rukhu*. Retrieved from <http://avr.org.ua/index.php/key/5283/?a=1> [in Ukrainian].
- Leontev, A.A. (2003). *Osnovy psikholynhvystyka [Fundamentals of Psycholinguistics]*. Moscow: Smysl; Sankt-Peterburh: Lan [in Russian].
- Leontev, A.N. (2004). *Deiatelnost. Soznanye. Lychnost [Activity. Consciousness. Personality]*. Moscow: Smysl [in Russian].
- Mankovska, R.V. (1997). *Muzeinytstvo v Ukraini: pytannia teorii i praktyky (1917 – cherven 1941 rr.) [Museum in Ukraine: nutrition of theory and practice (1917 – june 1941)]*. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- Narysy istorii ukrainskoi revoliutsii 1917–1921 rokiv [Essays History of the Ukrainian Revolution of 1917–1921]* (2011). Kyiv [in Ukrainian].
- Nashe zhyttia [Our life]. (2019). *Elektronnyi arkhiv Ukrainskoho vyzvolnoho rukhu*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Ridne_slovo [in Ukrainian].
- Ridne slovo [Native word]*. (2019). Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Ridne_slovo [in Ukrainian].
- Rubynshtein, S.L. (1959). *Pryntsypy y puty razvytyia psikhohohy [Principles and ways of development of psychology]*. Moscow [in Russian].
- Savchenko, V.A. (2006). *Dvenadtsat voyn za Ukraynu [Twelve Wars for Ukraine]*. Kharkov: Folyo [in Ukrainian].
- Svitova Zirnytsia [World Dawn]. (2019). *Elektronnyi arkhiv Ukrainskoho vyzvolnoho rukhu*. Retrieved from <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21080/> [in Ukrainian].
- Selianska Spilka [Rural Union]. (2019). *Elektronnyi arkhiv Ukrainskoho vyzvolnoho rukhu*. Retrieved from <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21365/> [in Ukrainian].

- Soldatenko, V.F. (1999). *Ukrainska revoliutsiia. Istorychnyi narys [Ukrainian Revolution. Historical drawing]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Sterno [Stubble]. (2019). *Elektronnyi arkhiv Ukrainskoho vyzvolnoho rukhu*. Retrieved from <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21372/> [in Ukrainian].
- Ukrainskyi Holos [Ukrainian Voice]. (2019). *Elektronnyi arkhiv Ukrainskoho vyzvolnoho rukhu*. Retrieved from <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21372/> [in Ukrainian].
- Ukrainska respublika [Ukrainian Republic]. (2019). *Elektronnyi arkhiv Ukrainskoho vyzvolnoho rukhu*. Retrieved from <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21083/> [in Ukrainian].
- Feihenberh, Y. (1966). Veroiatnostnoe prohnozyrovanye y prednastroika k deistviyam [Probabilistic forecasting and pre-adjustment to actions]. *Kyberneticheskiye aspekty yntehralnoi detielnosti mozgha – Cybernetic aspects of the integral activity of the brain*. Moscow [in Russian].
- Khvyliia Ukrainy [Wave Ukraine] (2019). *Elektronnyi arkhiv Ukrainskoho vyzvolnoho rukhu*. Retrieved from <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/21370/> [in Ukrainian].
- Kholod, O.M. (2004). Tekst yak psykholinhvistychnyi instrument zhurnalistiv [Text as a psycholinguistic tool for journalists]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu – Scientific Bulletin of Chernivtsi University*, 214–215, 171–176 [in Ukrainian].
- Aglietta, M., Reberieux, A., & Babiak, P. (1996). Psychopathic manipulation in organizations: pawns, patrons and patsies. In A. Cook, A. Forth, J. Newman & R. Hare (Eds.), *International Perspectives and Psychopathy* (pp. 12–17). British Psychological Society, Leicester.
- Aglietta, M., Reberieux, A., & Babiak, P. (2000). Psychopathic manipulation at work. In C.B. Gacono, (Ed.), *The Clinical and Forensic Assessment of Psychopathy: Practitioner's Guide* (pp. 287–311). Erlbaum, Mahwah, NJ.
- Crawford, C. (2007). *The Politics of Life: 25 Rules for Survival in a Brutal and Manipulative World*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield.
- Hofer, P. (1989). The Role of Manipulation in the Antisocial Personality. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 33 (2), 91–101. <https://doi.org/10.1177/0306624X8903300202>
- Osgood, C.E. (1952). The nature and measurement of meaning. *Psychological Bulletin*, 49, 197–237. <https://doi.org/10.1037/h0055737>
- Stern, R. (2008). *The Gaslight Effects: How to Spot and Survive the Hidden Manipulation Others Use to Control Your Life*. Harmony.

АНОТАЦІЯ

Проблема дослідження визначається автором як відсутність ідентифікації й опису психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в текстах україномовної преси, що видавалася в Україні 1917 року. **Мета** дослідження полягала в пошуку й описі діапазону, структури й функцій психолінгвістичних інструментів (звуколітер) маніпуляції свідомістю читачів як психолінгвістичних маркерів інмутації суспільства в україномовній пресі політично кризового 1917 року в Україні.

Методологією подальшого дослідження стала система методів, які доцільні, на наш погляд, для досягнення поставленої мети. Серед обраних **методів**

були такі, що входили в три групи: загальнонаукові методи, теоретичні методи й практичні методи. Для дослідження були обрані загальнонаукові методи (аналіз і синтез, метод абстрагування, метод класифікації), теоретичні методи (гіпотетико-дедуктивний метод, аксіоматичний метод статистичний метод). Серед практичних методів дослідження нами були обрані такі: спостереження, метод опису, метод вимірювання, метод асоціативного експерименту. **Методикою** дослідження автор визначив відбір друкованих україномовних періодичних видань; пошук й опис, а також визначення діапазону психолінгвістичних інструментів маніпуляції; проведення асоціативного експерименту, спрямованого на визначення діапазону вільних асоціацій реципієнтів під час сприйняття стимульних частотних 3-х–5-ти звуколітерних сполук.

У **висновках** автор констатує, що в україномовній пресі під час політичної кризи 1917 року в газетних публікаціях першої сторінки дванадцяти україномовних газет, що виходили на території тодішньої України, активно вживалися маркери епістемної інмутації суспільства й виконували функції психолінгвістичних інструментів маніпуляції свідомістю читачів.

Ключові слова: інмутація, психолінгвістичні маркери, звуколітери, інструменти маніпуляції.

Холод Александр. Психолінгвістические маркеры инмутации общества (на примере анализа сочетаний частотных звукобукв в текстах украиноязычной прессы 1917 года)

АННОТАЦИЯ

Проблема исследования определяется автором как отсутствие идентификации и описания психолінгвістических маркеров инмутации общества в текстах украиноязычной прессы, издававшейся в Украине в 1917 году. **Цель** исследования заключалась в поиске и описании диапазона, структуры и функций психолінгвістических инструментов (звукобукв) манипуляции сознанием читателей как психолінгвістических маркеров инмутации общества в украиноязычной прессе политически кризисного 1917 года в Украине.

Методологией исследования стала система методов, которые целесообразны, на взгляд автора, для достижения поставленной цели. Среди выбранных **методов** были те, которые входят в три группы: общенаучные методы, теоретические методы и практические методы. Для исследования были выбраны общенаучные методы (анализ и синтез, метод абстрагирования, метод классификации), теоретические методы (гіпотетико-дедуктивный, аксіоматический и статистический методы). Среди практических методов исследования автор выбрал следующие: наблюдение, метод описания, метод измерения и метод асоціативного експеримента. **Методикой** исследования автор определил отбор печатных украиноязычных периодических изданий; поиск и описание, а также определение диапазона психолінгвістических

инструментов манипуляции проведения ассоциативного эксперимента, направленного на определение диапазона свободных ассоциаций реципиентов при восприятии стимульных частотных 3-х–5-ти звукобуквенных соединений. В **выводах** автор констатировал, что в русскоязычной прессе во время политического кризиса 1917 года в газетных публикациях первой страницы двенадцати украиноязычных газет, выходивших на территории тогдашней Украины, активно употреблялись маркеры эпистемного инмутации общества, которые выполняли функции психолингвистических инструментов манипуляции сознанием читателей.

Ключевые слова: инмутация, психолингвистических маркеры, звукобуквы, инструменты манипуляции.

